

Dekret prezidenta republiky o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků

Základem znárodnění československého průmyslu se **na podzim 1945 stal dekret prezidenta republiky o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků.**

Podle tohoto dekretu došlo ke znárodnění zestátněním všech dolů, ale i elektráren, tepláren a plynáren, železáren, oceláren, hutí na barevné kovy, válcoven, lisoven i tažírén kovů a podniků zbrojního průmyslu. Pro každé průmyslové odvětví byly podmínky zestátnění stanoveny samostatně. Hranice pro zestátnění byla v jednotlivých odvětvích stanovena odlišně. Pohybovala se od 500 zaměstnanců (kovodělný, textilní průmysl) až po 150 zaměstnanců (výroba keramiky a porcelánu). Za znárodněný majetek měli vlastníci obdržet náhradu, která však nezahrnovala některé majetkové hodnoty (např. nevytěženou rudu) a neposkytovala se německým a maďarským subjektům, s výjimkou těch, kteří prokázali svou věrnost Československu.

Důsledkem zestátnění průmyslu byl státní monopol na hospodářskou činnost v uvedených odvětvích. Znárodněný majetek se stal vlastnictvím nově zřízených národních podniků.

Dekrety prezidenta republiky známé též jako „**Benešovy dekrety**“ označují mimořádné právní akty prezidenta Československé republiky Edvarda Beneše vydávané jednak v exilu během druhé světové války a také krátce po jejím skončení na území osvobozeného Československa, a to do doby zahájení činnosti Prozatímního národního shromáždění, které potvrdilo jejich platnost. Některé dekrety měly sílu ústavního zákona, jiné „jen“ zákona. Mezi nejznámější patří dekret o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondu národní obnovy, dekret o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků, dekret o konfiskaci zemědělského majetku Němců, dekret o potrestání některých provinění proti národní cti a další.

Dekret prezidenta republiky č. 100/1945 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků

1945, říjen 24., Praha

NA, ÚPV, usnesení vlády, nezpracováno

PRESIDENT
ČESKOSLOVENSKÉ
REPUBLIKY

Dekret presidenta republiky

ze dne 24. října 1945

o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků.

K návrhu vlády a po dohodě se Slovenskou národní radou
ustanovuji:

Oddíl I.

Rozsah znárodnění.

§ 1.

/1/ Dnem vyhlášení tohoto dekretu se znárodní
zestátněním:

1. podniky provozované podle obecného horního zákona, báň-
ská oprávnění podle §§ 22 a 41 obecného horního zákona
a práva majitelů pozemků podle § 1, záhlaví I, částka
VII dočasných soudních pravidel z roku 1861, platných na
Slovensku;
2. energetické podniky a zařízení sloužící výrobě, opatřo-
vání, rozvodu a dodávce energie všeho druhu, kterou lze

rozváděti širšímu okruhu spotřebitelů, zejména elektřiny, plynu a páry, s výjimkou výrobních závodních zařízení neznárodněných podniků, které energii převážně samy spotřebují;

3. železářny, ocelárny, válcovny oceli, hutí na barevné kovy s výjimkou tavíren kovů výrobně i hospodářsky samostatných;
4. slévárny šedé, ocelové, kujné litiny a barevných kovů, s více než 400 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1942 až 1944;
5. válcovny, lisovny a tažírny kovů, pokud nezpracovávají jen olovo nebo cín;
6. podniky průmyslu kovodělného, elektrotechnického, jemné mechaniky a optiky, s více než 500 zaměstnanci, podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1942 až 1944;
7. podniky zbrojního průmyslu, které svým výzkumným i výrobním zaměřením jsou nositeli vývoje vojenské výzbroje, a výroby výbušin;
8. z oboru chemického průmyslu podle stavu v den počátku účinnosti tohoto dekretu:
 - a) podniky s továrním zařízením pro některou z těchto výrob: kyseliny sírové, solné nebo dusičné, karbidu vápnicku nebo křemíku, umělého korundu, kyanidů alka-

lických, alkalických kovů nebo zásad elektrolytický, sody amoniakální, vodního skla, zápalek, umělých hnojiv, zemitých barev spojených s těžbou surovin, plynožárných tělísek, kyseliny octové, acetonu nebo metanolu z dřevného dehtu, benzenu a jeho homologů, čištěných nerostných olejů a pohonných látek získaných destilací ropy, krakováním olejů nebo synteticky, umělých sladidel, umělých vláken, syntetického kaučuku, pryžových obručí pro motorová vozidla a jízdní kola,

b) podniky tovární výroby chemicko-farmaceutické;

9. těžba a ložiska magnetitu, asbestu, kaolinu, slídy, živce, vysokohodnotných žáruvzdorných hlin a jílu hlubinně těžných, podniky pro výrobu cementu a cementových pojiv;
10. podniky pro výrobu technického porcelánu, osinkocementového zboží, s více než 150 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
11. podniky pro výrobu skla s vanovým zařízením pro nepřetržitý provoz, podle stavu v den počátku účinnosti tohoto dekretu;
12. podniky pro výrobu skla s denními vanami a sklárny s celkovým pánvovým obsahem přes 1000 litrů, podle stavu v den počátku účinnosti tohoto dekretu;

13. podniky, jejichž základním výrobním oborem jest výroba stavební, technické keramiky, kachlového zboží, porcelánu, vápna a těžba vápence s více než 150 zaměstnanci v základním výrobním oboru podle průměru stavů ke dnům 1. července let 1938 až 1940;
14. podniky, jejichž základním výrobním oborem jest výroba cihlářského zboží s více než 200 zaměstnanci v základním výrobním oboru podle průměru stavů ke dnům 1. července let 1938 až 1940;
15. podniky pro výrobu celulosy;
16. podniky vyrábějící zároveň papír a lepenku, papír a dřevovinu, lepenku a dřevovinu nebo všechny tyto druhy, s více než 300 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
17. podniky pilařské s více než 150 zaměstnanci, pracujícími jen v závodě, podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
18. podniky pilařské s dalším zpracováním dřeva, podniky pro zpracování dřeva, s více než 300 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
19. podniky pro tovární výrobu dyh, desek ze sklížených dyh, podle stavu v den počátku účinnosti tohoto dekretu;
20. přádelny bavlny, česané příže, mykané příže, které ji

- dále nezpracovávají, upraveného lnu, juty, umělých vláken, s více než 400 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
21. tkalcovny bavlny s více než 500 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
 22. tkalcovny vlny, hedvábí a umělých vláken, podniky pro výrobu koberců a pokrývek, trhární, podniky pro výrobu krajk a prýmků, podniky průmyslu stávkářského a pletařského, s více než 400 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
 23. přádelny na zpracování textilního odpadu, podniky pro výrobu šicích nití a přízí, dále nezpracovávaných tkanin nebo pletením, pro výrobu vaty z přírodních a umělých vláken, obvazových látek, tkalcovny lnu, konopí, juty, s více než 400 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
 24. podniky zušlechťovacího textilního průmyslu, tiskárny textilních výrobků, s více než 200 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
 25. podniky průmyslu oděvního s více než 500 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1938 až 1940;
 26. podniky pro výrobu usní, náhražek usní, předmětů z usní a z jejich náhražek, s více než 400 zaměstnanci

podle průměru stavů ke dnům 1. ledna let 1939 až 1941;

27. výroba gramofonových desek.

/2/ U podniků průmyslových odvětví uvedených v odstavci 1, č. 4, 6, 10, 16 až 18 a 20 až 26, které nebyly v provozu ve všech dobách, podle průměru počtu zaměstnanců vzatých za základ pro znárodnění, rozhoduje průměr stavů ke dnům 1. ledna, v odvětvích znárodněných podle č. 13 a 14 ke dnům 1. července posledních dvou let těchto dob, netrval-li provoz podniku ani tak dlouho, stav zaměstnanců k 1. lednu posledního roku pod těmito čísly uvedeného; u podniku, který nebyl ani v tomto dni v provozu, rozhoduje stav zaměstnanců ke dni počátku účinnosti tohoto dekretu. Počet zaměstnanců v rozhodných dobách se zjišťuje stavem vykazovaným nositeli veřejného sociálního pojištění.

/3/ Ustanovení tohoto dekretu se nevztahují na podnik:

a) společenstva výdělkového a hospodářského podle zákona ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř.z., o společenstvech výdělkových a hospodářských, na Slovensku družstva podle §§ 223 a násl. zák. č. 1. XXXVII/1875, jakož i na podnik, který náleží takovému společenstvu nebo družstvu, nebo jemu náležel po 29. září 1938,

b) který vláda ve zvlášť odůvodněných případech na návrh

ministra průmyslu, na Slovensku ministra průmyslu v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, vyjme ze znárodnění, pokud nejde o podniky a práva odvětví znárodněných podle § 1, odst. 1, č. 1,

c) který ministr průmyslu v dohodě s ministrem financí, na Slovensku po dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod a po slyšení pověřence Slovenské národní rady pro finance, vyloučí ze znárodnění za tím účelem, aby byl trvale zastaven, protože se vláda usnesla, že jeho další provozování není ve veřejném zájmu.

/4/ Ministr průmyslu, na Slovensku v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, vyhlásí s účinkem doručení v Úředním listě a v Úradnom vestníku, které podniky byly tímto dekretem znárodněny.

§ 2.

Ustanovení tohoto dekretu se nevztahují na podniky odvětví znárodněných podle § 1, odst. 1, č. 4, 6, 8, 10 až 14 a 16 až 26, dostavily-li se podmínky pro jejich znárodnění teprve po dni počátku účinnosti tohoto dekretu.

§ 3.

Zakládati nové podniky v odvětvích znárodněných podle § 1, odst. 1, č. 1 až 3, 5, 7, 9, 15 a 27 a nabývat

k tomu potřebná oprávnění je vyhrazeno československému státu. Na návrh ministra průmyslu, na Slovensku ministra průmyslu v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, může vláda toto právo vyjma v odvětví znárodněném podle § 1, odst. 1, č. 1 přenést na jinou fyzickou nebo právnickou osobu a vázati je podmínkami.

§ 4.

/1/ Znárodněním nabývá československý stát vlastnictví znárodněných podniků v rozsahu níže stanoveném.

/2/ Znárodnění se týká veškerých nemovitostí, budov a zařízení, sloužících provozu znárodněného podniku, veškerého příslušenství podniku, počítajíc v to všechna práva (patenty, licence, živnostenská oprávnění, známky, vzorky a pod.), směnky, cenné papíry, vkladní knížky, hotovosti a pohledávky k podniku náležící, jakož i všech hotových i nedokončených výrobků, polotovarů, zásob a hmot, které patří podniku v den počátku účinnosti tohoto dekretu. Ložisek a nalezišť surovin a movitostí a práv sloužících trvale provozu podniku se týká znárodnění, i když náleží někomu jinému než vlastníku podniku.

/3/ Zároveň s podnikem se znárodnují v rozsahu plynoucím z ustanovení odstavce 2 i veškeré pomocné podniky a pomocné závody, náležící témuž vlastníku, jakož i

veškeré podniky a závody, které tvoří s podnikem znárodněným nerozlučný hospodářský celek.

/4/ Náleží-li znárodněný podnik komanditní společnosti na akcie, akciové společnosti, společnosti s ručením obmezeným nebo těžarstvu, které jsou kapitálově zvláště silné, nebo u kterých jsou kapitálové účasti na nich rozptýleny na značný počet účastníků, nebo jejichž podnikání zahrnuje poměrně širokou oblast, znárodnuje se veškerý jejich majetek, jakož i podniky koncernové, u kterých jim náleží více než polovina kapitálu nebo na které mají rozhodující vliv.

/5/ Jde-li o jiné vlastníky, než o kterých jest ustanoveno v odstavci 4, vyjme ministr průmyslu, na Slovensku v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, ze znárodnění jednotlivé majetkové kusy, majetkové soubory nebo práva, pokud jich není nezbytně třeba k provozu znárodněného podniku, a ponechá je dosavadnímu vlastníku.

§ 5.

/1/ Národní podnik (§§ 12 a násl.), do kterého vplyne majetková podstata znárodněného podniku, vstupuje v závazky znárodněného podniku v den převzetí. Vplyne-li majetková podstata do několika národních podniků, rozvrhne

ministr průmyslu, na Slovensku v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, zároveň s opatřením podle § 12, do kterých závazků vstoupí jednotlivý národní podnik.

/2/ U závazků, které jsou hospodářsky neodůvodněné, počítajíc v to závazky ze služebních smluv, zaručujících zaměstnancům nepřiměřeně vysoké platy, zaopatřovací požitky, odbytné a pod., může se národní podnik domáhati zrušení nebo jiné přiměřené úpravy. Nedojde-li o tom k dohodě, rozhodne rozhodčí soud. Podrobná ustanovení o rozhodčím soudu budou vydána zvlášť.

/3/ Je-li znárodněný podnik zřejmě předlužen, může se národní podnik zprostiti ručení za závazky, s výjimkou závazků vyplývajících z práv, která by nebyla dotčena prohlášením konkursu, tím, že hodnotu rovnající se obecné ceně aktiv znárodněného podniku v den převzetí, zmenšenou o hodnotu závazků, které zůstanou nedotčeny, složí k soudu jako samostatnou majetkovou podstatu a navrhne, aby byl zřízen opatrovník, který by vypořádal závazky, a je-li třeba, navrhl prohlášení konkursu na podstatu náhrady.

/4/ Stát neručí za závazky znárodněného podniku, ani když dojde k vypořádání podle předchozího odstavce. Zajištění závazků zůstává nedotčeno.

§ 6.

/1/ Národní podnik může odporovati právním jednáním, která vykonal vlastník znárodněného podniku po 29. srpnu 1944 v úmyslu poškoditi nebo stížiti znárodnění průmyslu anebo zavléci ve svůj nebo cizí prospěch majetkové hodnoty podniku.

/2/ Odporovati lze do jednoho roku od převzetí podniku. Jinak platí přiměřeně ustanovení odpůrčího řádu, vydaného zákonem ze dne 27. března 1931, č. 64 Sb.

Oddíl II.

Náhrada.

§ 7.

/1/ Za znárodněný majetek, který v době faktického skončení okupace a nacistického nebo fašistického režimu nepochybně vlastnický náležel nebo náleží osobám dále uvedeným, se neposkytuje náhrada:

a) Německé říši, Království maďarskému, osobám veřejného práva podle německého nebo maďarského práva, německé straně nacistické a politickým stranám maďarským a jiným útvarům, organizacím, podnikům, zařízením, osobním sdružením, fondům a účelovým jméním těchto režimů nebo

s nimi souvisícím, jakož i jiným německým nebo maďarským právníckým osobám,

b) osobám fysickým národnosti německé nebo maďarské, s výjimkou osob, které prokáží, že zůstaly věrný Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem,

c) osobám fysickým, které vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svéstí hleděly, záměrně podporovaly jakýmkoli způsobem německé nebo maďarské okupanty, nebo které v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) nadržovaly germanisaci nebo maďarisaci na území Československé republiky nebo se chovaly nepřátelsky k Československé republice nebo k českému nebo slovenskému národu, jakož i osobám, které strpěly takovou činnost u osob spravujících jejich majetek

nebo podnik.

/2/ Ustanovení odstavce 1, písm. c) platí i pro osoby právnícké, pokud lze fysickým osobám, které jsou jejich členy nebo podílíky na majetku nebo podniku (kapitálovým účastníkům), přičítati vinu na postupu orgánu zastupujícího právníckou osobu nebo pokud tyto osoby zanedbaly přiměřenou opatrnost při jeho volbě a dozoru naň.

/3/ Nedostane-li se za majetek náhrady osobě právnícké, přísluší poměrná část náhrady osobám na ní kapitálově účastněným, pokud nespadají pod ustanovení odstavců 1 nebo 2; při tom se hledí na účasti, které jsou pod národní správou, jako by náležely osobám státně spolehlivým.

/4/ Náhrada se neposkytuje za znárodněný majetek ani za účasti na něm, které náležely v době po 29. září 1938 osobám spadajícím pod ustanovení odstavců 1 nebo 2 a již jim nenáleží, leč by neposkytnutí náhrady neodporovalo zásadám slušnosti.

/5/ Vláda může nařízením stanoviti, že se určitému okruhu osob, spadajících pod ustanovení odstavců 1 až 4, poskytuje zčásti nebo zcela náhrada.

/6/ O tom, zda fysická nebo právnícká osoba spadá pod ustanovení odstavce 1 nebo 2, rozhoduje ministr průmyslu v dohodě s věcně příslušným ministrem, na Slovensku

též v dohodě s věcně příslušnými pověřenci.

§ 8.

/1/ Pokud není stanoveno jinak v § 7, ani nejde o případ § 5, odst. 3, přísluší za znárodněný majetek náhrada.

/2/ Pro určení náhrady je rozhodný stav znárodněného majetku podniku v den převzetí národním podnikem a závazků k němu v tento den náležících. Náhrada se rovná obecné ceně majetku, vypočtené podle úředních cen ke dni vyhlášení dekretu, a není-li těchto cen, zjištěné úředním odhadem, po odečtení pasiv.

/3/ Při určení náhrady se nepřihlíží k hodnotě:

- a) nevytěženého vyhrazeného nerostného bohatství,
- b) báňských oprávnění podle §§ 22 a 41 obecného horního zákona,
- c) práv majitelů pozemků podle § 1, záhlaví I, část VII dočasných soudních pravidel z roku 1881, platných na Slovensku,
- d) majetku určeného pro sociální, vzdělávací nebo podobné účely.

§ 9.

/1/ Náhrada za znárodněný majetek se poskytuje:

- a) v cenných papírech (odstavec 3),
- b) v hotovosti,
- c) v jiných hodnotách.

/2/ K provedení náhradové služby se zřizuje Fond znárodněného hospodářství (dále jen fond) se sídlem v Praze, který jest samostatnou právnickou osobou.

/3/ K poskytnutí náhrady podle odstavce 1, písm. a) vydá fond cenné papíry, které budou zúrokovány a umořovány z přebytku výtěžků národních podniků. Jejich zúročení a umoření jest zaručeno státem; lze jich užití k ukládání peněz nezletilců a opatrovanců.

/4/ O použití cenných papírů, odpovídajících hodnotě znárodněného majetku, za který se neposkytuje náhrada osobám uvedeným v § 7, rozhoduje vláda.

/5/ Organizaci, správu a hospodaření fondu a zúročení a umoření cenných papírů a úhradu na to, jakož i zásady o poskytnutí náhrady v hotovosti a v jiných hodnotách upraví vláda nařízením.

/6/ Fond podléhá doзору nejvyššího účetního kontrolního úřadu.

§ 10.

/1/ O náhradě a způsobu placení rozhodne ministr průmyslu v dohodě s ministrem financí, na Slovensku v

dohodě s pověřenci Slovenské národní rady pro průmysl a obchod a pro finance.

/2/ Náhrada jest splatna do 6 měsíců od doručení výměru o náhradě.

/3/ Pro řízení o náhradě platí ustanovení vládního nařízení ze dne 13. ledna 1928, č. 8 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správním řízení).

§ 11.

/1/ Svazkům územní nebo zájmové samosprávy, ústavům a korporacím, sloužícím výhradně veřejným účelům, jakož i ústavům lidového peněžnictví, které utrpí vážnou ztrátu při vypořádání svých majetkových zájmů a účastí na znárodněných podnicích, může vláda na návrh ministra průmyslu učiněný v dohodě s věcně příslušnými ministry, na Slovensku též v dohodě s příslušnými pověřenci Slovenské národní rady, kromě náhrady poskytnouti přiměřený příspěvek z prostředků Fondu znárodněného hospodářství (§ 9). Na poskytnutí příspěvku není právní nárok.

/2/ Za podmínek uvedených v předchozím odstavci lze obdobně poskytnouti příspěvky fyzickým osobám, byla-li utrpěnými ztrátami ohrožena jejich výživa nebo výživa osob, o které podle zákona nebo z mravní povinnosti pečují.

Oddíl III.

Národní podniky a jejich organizace.

§ 12.

/1/ Z majetkové podstaty znárodněných podniků a dosavadních státních podniků ve znárodněných odvětvích zřídí ministr průmyslu v dohodě s ministrem financí, na Slovensku též v dohodě s pověřenci Slovenské národní rady pro průmysl a obchod a pro finance, národní podniky.

/2/ Zřízení národního podniku se vyhlásí v Úředním listě a v Úradnom vestníku.

§ 13.

/1/ Národní podniky jsou majetkem státu ve smyslu dalších ustanovení. Mají postavení samostatných právnických osob. Platí pro ně ustanovení o obchodnících plného práva, s hlediska daňového předpisy o podnicích veřejně účtujících, podléhají poplatkové povinnosti podle poplatkového zákona s jeho změnami a doplňky a platí od svého zřízení poplatkový ekvivalent podle § 1, odst. 2, písm. a) zákona ze dne 8. dubna 1938, č. 76 Sb., o poplatkovém ekvivalentu.

/2/ Čistá hodnota majetkové podstaty, kterou stát na národní podnik převede, tvoří jeho kmenové jmění. Den, ke kterému národní podnik převezme majetek mu připadající,

vyhlásí se podle § 12, odst. 2.

§ 14.

Podniky a závody, které podléhají znárodnění podle § 4, odst. 4, jednotlivě však nespádají pod ustanovení § 1, odst. 1, nebo § 4, odst. 3 a nehodí se k začlenění do některého národního podniku, může vláda na návrh ministra průmyslu, na Slovensku učiněný v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, přenechati svazkům územní samosprávy nebo společenstvům výdělkovým a hospodářským (družstvům) nebo jiným osobám právnickým nebo osobám fyzickým za náhradu připadající na takový majetek podle § 8.

§ 15.

/1/ Národní podnik jest povinen užívatí ve firmě označení „národní podnik“, i když převezme dosavadní firmu znárodněného podniku.

/2/ Jiné než národní podniky nesmějí užívatí ve své firmě označení „národní podnik“.

/3/ Odpovídá-li národní podnik v podstatě některému podniku znárodněnému, může užívat dosavadní firmy tohoto podniku bez svolení jinak podle platných předpisů nutného. Stane-li se tak, je ten, komu firma dosud náležela, povinen ji změnit nebo doplnit, aby se zřetelně lišila od firmy

národního podniku.

§ 16.

/1/ Národní podnik se zapisuje jako firma jednotlivce do rejstříku u krajského soudu vykonávajícího pravomoc ve věcech obchodních, v jehož obvodu má podnik své sídlo; má-li podnik odštěpný (vedlejší) závod, budiž také oznámen k zápisu do rejstříku u krajského soudu vykonávajícího pravomoc ve věcech obchodních, v jehož obvodu jest tento závod.

/2/ V ohlášce k zápisu do rejstříku sdělí národní podnik soudu:

- a) data opatření, jímž byl podnik zřízen,
- b) firmu a sídlo podniku,
- c) předmět podnikání,
- d) způsob zastupování podniku a znamenání jeho firmy.

/3/ K předložené ohlášce jest připojiti ověřený opis listiny vydané podle § 12, odst. 1.

§ 17.

/1/ Na návrh národního podniku zapíše knihovní soud přechod vlastnických a jiných práv znárodněného podniku na navrhovatele s odvoláním na tento dekret.

/2/ Ustanovení předchozího odstavce platí obdobně

o vyznačení přechodu práv znárodněného podniku na národní podnik v jiných úředních rejstřících a seznamech (vodní kniha, rejstřík letecký, patentní, živnostenský a pod.).

§ 18.

/1/ Národní podniky buďtež vedeny zásadami obchodního podnikání. Stát neručí za jejich závazky.

/2/ Národní podniky budou odvádět přebytky svých výtěžků státu.

§ 19.

K jednotnému vedení a podnikatelskému obstarávání společných záležitostí národních podniků zřídí vláda na návrh ministra průmyslu podle potřeby celostátní ústřední orgány. Na Slovensku zřídí vláda na návrh ministra průmyslu, učiněný v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, také oblastní orgány. O těchto orgánech platí ustanovení § 12, odst. 2, §§ 13 až 18 a 20 přiměřeně.

§ 20.

/1/ Správa národního podniku přísluší představenstvu v čele s ředitelem, který mu předsedá.

/2/ Ředitel vede záležitosti běžného obchodního provozu národního podniku. Není-li představenstva, není-li

schopno se usnášeti, nebo je-li nebezpečí v prodlení, přísluší řediteli, aby učinil potřebná opatření; o nich je povinen podati zprávu představenstvu v nejbližší jeho schůzi.

/3/ Ředitel vykonává usnesení představenstva. Má-li však za to, že usnesení představenstva je na újmu zájmů národního podniku, zastaví je a podá o tom ihned zprávu představenstvu a příslušným nadřízeným orgánům.

/4/ Ředitel zastupuje národní podnik navenek.

/5/ Ředitele zastupuje náměstek (náměstkové) s právy a povinnostmi ředitele.

/6/ Představenstvo a ředitel spravují podnik s péčí řádného hospodáře a osobně odpovídají za splnění svých povinností.

§ 21.

/1/ Členy představenstva (náhradníky) národního podniku jsou zástupci (zástupce) zaměstnanců, zvolení osazenstvem z jeho středu, a osoby jmenované ústředním orgánem, na Slovensku oblastním orgánem, vyslechnuvším svazky územní a zájmové samosprávy. Volbu a jmenování členů představenstva potvrzuje ministr průmyslu, na Slovensku v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod; potvrzení může býti kdykoliv odvoláno.

/2/ Členy představenstva (náhradníky) ústředního a oblastního orgánu jmenuje vláda na návrh ministra průmyslu, učiněný v dohodě se zúčastněnými ministry po slyšení příslušné ústřední odborové organizace, příslušných zájmových organizací průmyslu a podle povahy průmyslového odvětví i jiných odborných organizací a institucí, a pokud jde o členy představenstva (náhradníky) oblastního orgánu, též po dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod.

/3/ Členem představenstva (náhradníkem) národního podniku a ústředního a oblastního orgánu může být toliko československý státní příslušník; musí mít odborné vědomosti a zkušenosti.

/4/ Člen představenstva (náhradník) národního podniku a ústředního a oblastního orgánu nesmí provozovat jiný výdělečný podnik, ani nesmí vykonávat funkci nebo činnost, která jest v rozporu se zájmy národního podniku a jeho ústředního (oblastního) orgánu.

/5/ Členové představenstva (náhradníci) vykonají příslušnému řediteli slib, že budou svědomitě plnit své povinnosti v souladu se zájmy státu.

§ 22.

/1/ Ředitele (náměstký) národního podniku jmenuje

a odvolává se schválením ministra průmyslu představenstvo ústředního orgánu po slyšení ústřední rady odborů, příslušných zájmových organizací průmyslu a podle povahy průmyslového odvětví i jiných odborných organizací a institucí. Na Slovensku ředitele národního podniku (náměstký) jmenuje a odvolává se schválením pověřence Slovenské národní rady pro průmysl a obchod představenstvo oblastního orgánu po slyšení ústředí odborových svazů Slovenska a příslušné zájmové organizace průmyslu a podle povahy průmyslového odvětví i jiných odborných organizací a institucí. Je-li v národním podniku několik náměstků, musí být jeden z nich ustanoven z řad jeho zaměstnanců.

/2/ Oblastní ředitele (náměstký) jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra průmyslu, učiněný v dohodě s pověřencem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod po slyšení ústředního ředitele, ústředí odborových svazů Slovenska a ústředního sdružení slovenského průmyslu.

/3/ Ústřední ředitele (náměstký) jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra průmyslu, učiněný po slyšení ústřední rady odborů a příslušné zájmové organizace průmyslu a podle povahy průmyslového odvětví i jiných odborných organizací a institucí.

/4/ Ředitelem (náměstkem) může být toliko

československý státní příslušník, musí mít odborné vědomosti a zkušenosti.

/5/ Ředitel (náměstek) nesmí vykonávat zaměstnání, funkci nebo činnost, která jest v rozporu se zájmy podniku.

/6/ Ředitel (náměstek) vykoná ministru průmyslu slib, že bude svědomitě plnit své povinnosti. Na Slovensku vykoná ředitel národního podniku tento slib pověřenci Slovenské národní rady pro průmysl a obchod.

/7/ Podnik ohlásí svého ředitele (náměstka) k zápisu do rejstříku. Ředitel (náměstek) má učiniti svůj podpis před obchodním soudem nebo podati svůj podpis v ověřené formě. Za podnik se podpisuje tak, že k vytištěnému nebo kýmkoliv napsanému zákonnému označení podniku připojí ředitel (náměstek) svůj podpis.

§ 23.

Vláda vydá nařízením podrobné předpisy o národních podnicích a ústředních a oblastních orgánech, zejména o jejich hospodaření, účtování, použití jejich výtěžků, o vztahu zaměstnanců k podniku, o kontrole, o jednání a usnášení představenstva, o odpovědnosti ředitele a členů představenstva a o výzkumnictví národních podniků a o znárodněných podnicích (statut národních podniků).

§ 24.

Ministr průmyslu, na Slovensku v dohodě s ním také pověřenec Slovenské národní rady pro průmysl a obchod, dozírá na podniky znárodněné a na národní podniky a oblastní a ústřední orgány a fondy (§ 26), jakož i na výzkumnictví jejich, a může jejich činnost i hospodaření kdykoliv svými nebo jím pověřenými orgány přezkoumávat. Podrobnosti upraví statut národních podniků (§ 23).

§ 25.

/1/ Pracovní a platové poměry zaměstnanců národních podniků a ústředních (oblastních) orgánů se řídí předpisy platnými pro zaměstnance v soukromoprávním poměru.

/2/ Pokud nejde o případy, uvedené v § 5, odst. 2, nesmějí býti zásadně zhoršeny platové a zaopatřovací podmínky zaměstnanců a poživatelů zaopatřovacích platů znárodněných podniků.

/3/ Podrobnosti upraví vládní nařízení.

§ 26.

Majetek určený pro sociální, vzdělávací a podobné účely nesmí býti odňat svému určení. Totéž platí o sociálních, vzdělávacích a podobných fondech; podrobnosti o jejich organizaci upraví statut národních podniků.

Oddíl IV.

Přechodná ustanovení.

§ 27.

/1/ Dokud nebyl zřízen národní podnik (§ 12), jest ten, komu náležel znárodněný podnik, u právnických osob a jiných sdružení nebo souborů osob orgán, který jest povolán je zastupovati navenek, povinen pod osobní odpovědností vésti správu a záležitosti podniku přiměřeně podle ustanovení tohoto dekretu s péčí řádného hospodáře. Totéž platí o národním správci ustanoveném podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. května 1945, č. 5 Sb., na Slovensku podle nařízení Slovenské národní rady ze dne 5. června 1945, č. 50 Sb.n.SNR.

/2/ Osoby povinné prozatím vésti správu a záležitosti znárodněných podniků podle odstavce 1 mají po dobu této činnosti práva a povinnosti správy národního podniku. Odpovídají za škodu, kterou způsobily svým zaviněním; je-li správou a vedením záležitostí pověřeno několik osob, odpovídají za zaviněnou škodu rukou společnou a nerozdílnou.

/3/ Osoby, kterým bylo podle odstavce 1 uloženo vésti prozatímní správu a záležitosti znárodněného podniku, mají nárok na přiměřenou odměnu z prostředků podniku,

kterou stanoví ministerstvo průmyslu, na Slovensku v dohodě s pověřenectvem Slovenské národní rady pro průmysl a obchod.

/4/ Dosavadní zaměstnanci znárodněného podniku jsou povinni účinně podporovati osobu, které bylo podle tohoto paragrafu uloženo vésti prozatímní správu a záležitosti.

§ 28.

Práva a závazky vzniklé provozováním znárodněného podniku až do dne převzetí (§ 13) patří k jeho majetkové podstatě.

§ 29.

Osoby, kterým bylo podle § 27 uloženo vésti prozatímní správu a záležitosti znárodněného podniku, pokud se týče ředitel národního podniku, jsou povinni sestaviti řádný a podrobný seznam jmění (aktiv a pasiv) podniku ke dni 31. prosince 1945 a předložit jej do 31. března 1946 ministerstvu průmyslu, na Slovensku také pověřenectvu Slovenské národní rady pro průmysl a obchod.

§ 30.

Právní jednání, písemnosti, podání k zápisům do veřejných knih a rejstříků a úřední úkony, potřebné k

provedení tohoto dekretu, jsou osvobozeni od daní, poplatků a dávek.

Oddíl V.

Trestní ustanovení.

§ 31.

/1/ Kdo se dopustí pletich v úmyslu, aby znárodnění podniku podléhajícího znárodnění zestátněním zmařil nebo zvýšenou měrou ztížil, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let a trestem na penězích do 10 milionů korun; v oboru působnosti trestního zákona zák.čl. V/1878 vysloví soud zároveň ztrátu úřadu a dočasné odnětí politických práv.

/2/ Kdo poruší některé ustanovení tohoto dekretu nebo nařízení podle něho vydaných, bude potrestán, nejde-li o čin soudně trestný, okresním národním výborem pro správní přestupek trestem na penězích (pokutou) do 5 milionů korun a trestem na svobodě (vězením, uzamčením) do šesti měsíců nebo některým z těchto trestů; pro případ nedobytnosti trestu na penězích uloží se náhradní trest na svobodě podle míry zavinění do šesti měsíců. Uloží-li se oba tresty zároveň, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním

trestem za nedobytný trest na penězích činiti více než šest měsíců.

/3/ Tresty na penězích připadají státu.

§ 32.

/1/ Ukládá-li soud nebo okresní národní výbor trest na penězích zaměstnanci, zmocněnci, zástupci nebo jinému orgánu fyzické nebo právnické osoby, při jejímž zastoupení byl čin trestný podle § 31 spáchán, může vysloviti, že tato osoba ručí za uložený trest na penězích rukou společnou a nerozdílnou.

/2/ Tato osoba musí býti, je-li soudu (okresnímu národnímu výboru) známa, obeslána k jednání v první stolici a je oprávněna přednésti skutkové okolnosti, jež mohou míti význam pro posouzení věci a činiti návrhy.

/3/ Výrok o ručení třeba pojmouti do rozsudku (trestního nálezu) a osoba tímto výrokem postižená má právo bráti jej v odpor odvoláním. V řízení pro soudně trestný čin může se veřejný žalobce odvolati také tehdy, když takový výrok nebyl učiněn. O odvolání proti takovému výroku platí totéž co o odvolání proti výroku o trestu.

/4/ Tresty na penězích se dobývají na osobě, již bylo ručení uloženo, podle všeobecných ustanovení platných

